

Reforma uz oblake

Evropska komisija je 14. marta predložila izmene pravila evropskog tržišta električne energije kako bi pokušala da poveća korišćenje ugovora o električnoj energiji s fiksnom cenom, zaštitila potrošače od skoka cena i ubrzala prelazak na obnovljivu energiju.

Reakcije zemalja su podeljene.

**DOSIJE: Kako EU želi do neto nule sa
'Industrijskim planom zelenog dogovora'?**

SADRŽAJ

Predložena reforma modela tržišta električne energije u EU	OVDE
Podeljene reakcije zemalja članica na predloge Komisije	OVDE
EU dogovorila smanjenje potrošnje energije za 11,7% do 2030. godine	OVDE
Zemlje EU pozvane na postepeno ukidanje ogromnih energetske subvencija	OVDE
Smanjenje tržišnih udela za najveće energetske kompanije u EU	OVDE
ACER inventar od 400+ mera pomoći država za hitne slučajeve	OVDE
Svađa Francuske i Nemačke oko automobila i nuklearne energije	OVDE
Uvoz i proizvodnja prirodnog gasa: tržišni udeo najveće kompanije smanjen je u 14 zemalja EU	OVDE
Sud EU doneo "prelomnu presudu" za regione bogate ugljem	OVDE
Poljska želi da ublaži predlog EU za metan, plaši se velikih kazni	OVDE
EU isplatila lane 4 mlrd evra za tranziciju zelene energije u osam zemalja	OVDE
EU planira subvencije za vodonik proizveden iz obnovljive energije	OVDE
Sud EU odbacio tužbu protiv Bugarske zbog nepoštovanja čistog vazduha	OVDE
Britanski regulator prisiljen da plati konsultantima milione funti	OVDE
Lideri EU pozivaju kompanije da zajednički kupuju gas – nacrt	OVDE
Evropski naftno-gasni velikani pred zaoštrenim pravilima pohrane CO2	OVDE
EU: Jača front pobune članica protiv zakona o emisiji automobila	OVDE
Misterija Severnog toka anulira arbitražne postupke protiv Gasproma	OVDE
DOSIJE: Kako EU želi stići do neto nule sa 'Industrijskim planom zelenog dogovora'?	OVDE

Predložena reforma modela tržišta električne energije u EU

BRISEL – Evropska komisija je u utorak, 14. marta predložila izmene pravila evropskog tržišta električne energije kako bi pokušala da poveća korišćenje ugovora o električnoj energiji s fiksnom cenom, zaštitila potrošače od skoka cena i ubrzala prelazak na obnovljivu energiju.

(Foto: Komesar za energiju Kadri Simson izlaže poslanicima Evropskog parlamenta predlog reforme tržišta električne energije)

Zaštita i jačanje položaja potrošača

Komisija je na svom **portalu** navela da je jedan od najvažnijih aspekata reforme je širok izbor ugovora za potrošače i pružanje jasnijih informacija pre potpisivanja ugovora kako bi potrošači mogli ugovoriti sigurne i dugoročne cene i tako izbeći rizike i nestabilnost. Međutim, i dalje će moći da sklapaju i ugovore s dinamičnim određivanjem cena kako bi mogli koristiti električnu energiju u razdobljima kad je jeftinija (npr. za punjenje električnih automobila ili upotrebu toplotnih pumpi) i tako iskoristiti varijabilnost cena.

Osim toga, reformom se nastoji i pridoneti stabilnosti cena, i to smanjenjem rizika od neispunjavanja obaveza dobavljača. Predlogom se od dobavljača zahteva da svojim cenovnim rizicima upravljaju barem za količine obuhvaćene fiksnim ugovorima kako bi na njih manje uticali nagli porasti cena i nestabilnost tržišta. Uz to, za države članice uvodi se obaveza da uspostave snabdevače u krajnjoj nuždi za osiguravanje snabdevanja svih potrošača električne energije.

Znatno je poboljšana i zaštita ranjivih potrošača. Prema predloženoj reformi, države članice moraću zaštititi od isključivanja ranjive potrošače koji kasne s plaćanjem režija. Osim toga, državama članicama omogućuje se da u slučaju krize prošire primenu regulisanih maloprodajnih cena na domaćinstva i MSP-ove.

U predlogu se menjaju i pravila o deljenju energije iz obnovljivih izvora. Potrošači će moći da ulažu u vetroelektrane ili solarne elektrane i da prodaju višak solarne energije proizvedene na krovovima susedima, a ne samo svom dobavljaču.

Da bi se povećala fleksibilnost elektroenergetskog sistema, države članice moraću proceniti svoje potrebe i utvrditi ciljeve za povećanje fleksibilnosti nefosilnih izvora, uz mogućnost uvođenja novih programa podrške, posebno za upravljanje potrošnjom i skladištenje. Reforma omogućava operatorima sistema i da osiguraju smanjenje potražnje tokom vršnih sati. Uz navedeni predlog Komisija je 14. marta izdala i preporuke državama članicama o napretku inovacija, tehnologija i kapaciteta u području skladištenja.

Povećanje predvidljivosti i stabilnosti cena energije za povećanje industrijske konkurentnosti

Kako bi se povećala konkurentnost industrije EU i smanjila njena izloženost nestabilnim cenama, Komisija predlaže da se olakša uvođenje stabilnijih dugoročnih ugovora kao što su ugovori o kupovini energije na osnovu kojih preduzeća uspostavljaju sopstveno direktno snabdevanje energijom, što im omogućava stabilnije cene u proizvodnji energije iz obnovljivih i nefosilnih izvora. Kako bi se uklonile trenutne prepreke kao što su kreditni rizici kupaca, reformom se obavezuju države članice da osiguraju dostupnost tržišnih garancija za ugovore o kupovini energije.

Da bi se proizvođačima električne energije osigurala stabilnost prihoda i industrija zaštitila od nestabilnosti cena, sva javna pomoć novim ulaganjima u inframarginalnu i nefleksibilnu („must-run“) proizvodnju električne energije iz obnovljivih i nefosilnih izvora moraće biti u obliku dvosmernih ugovora za kompenzaciju razlike, a države članice obavezne su preneti višak prihoda na potrošače. Osim toga, reforma će povećati likvidnost na tržištima za dugoročne ugovore kojima se određuju buduće cene, takozvane „forvard ugovore“. To će većem broju dobavljača i potrošača omogućiti da se na duže razdoblje zaštite od preterano nestabilnih cena.

Uvešće se i nove obaveze olakšavanja integracije energije iz obnovljivih izvora u sistem i povećanja predvidljivosti proizvodnje. To uključuje obaveze transparentnosti za operatore sistema kad je reč o zagušenju mreže i rokove trgovanja bliže stvarnom vremenu.

Najzad, kako bi se osigurala konkurentnost tržišta i transparentno određivanje cena, Agencija za saradnju energetske regulatora (ACER) i nacionalni regulatori imaju veću sposobnost praćenja celovitosti i transparentnosti energetskog tržišta. Konkretno, ažuriranim Uredbom o celovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (REMIT) poboljšaće se kvalitet podataka i povećati uloga ACER-a u istragama mogućih prekograničnih slučajeva zloupotrebe tržišta. Generalno će se poboljšati zaštita potrošača i industrije u EU-u od bilo kakve zloupotrebe tržišta, navodi Komisija. Da bi predložena reforma mogla stupiti na snagu, moraju je odobriti Evropski parlament i Savet Evrope.

Podeljene reakcije zemalja članica na predloge Komisije

BRISEL - Planovi Evropske komisije za renoviranje tržišta električne energije u EU doneli su nekima olakšanje, dok su razočarale zemlje koje su se zalagale za sveobuhvatnije reforme za koje kažu da su potrebne za zaštitu od promenljivih cena fosilnih goriva.

Mešovite reakcije zemalja postavljaju pozornicu za šakaljive rasprave između 27 zemalja EU koje moraju pregovarati i odobriti konačne reforme sa Evropskim parlamentom, komentariše **Rojters**.

Diplomate zemalja EU održale su u sredu, 15. marta, prvu raspravu o predlozima koje je u utorak iznela izvršna komisija. Cilj je povećati upotrebu dugoročnih ugovora o električnoj energiji koji garantuju stabilne cene i da oslabe vezu između računa potrošača i promena cena na kratkoročnim energetske tržištima.

Za grupu zemalja, uključujući Dansku, Nemačku, Litvaniju, Luksemburg i Holandiju, koje su bile protiv velikih promena, saopštenje od utorka donelo je

određeno olakšanje.

"Predlog postavlja teren za ciljanu reformu sa ograničenijim promenama od onih o kojima se ranije razgovaralo", rekao je danski ministar energetike Lars Agard (Aagaard).

Od ključne važnosti za Dansku i druge koji su oprezni u pogledu reformi, je da predlozi ostavljaju netaknutim trenutni EU sistem određivanja cena električne energije, pri čemu tržište odražava operativne troškove poslednje elektrane potrebne za zadovoljavanje potražnje.

To je često elektrana na prirodni gas, tako da skokovi cene gasa mogu dovesti do porasta cena električne energije, čak i kada se veći deo energije proizvodi iz jeftinijih obnovljivih izvora.

Prošlogodišnji prekidi u isporuci ruskog gasa doveli su tržišta gasa i električne energije na rekordne nivoe u Evropi - što je navelo zemlje, uključujući Austriju i Grčku, da zatraže od Brisela da odvoji cene gasa od struje.

Pristalice postojećeg sistema kažu da signali tržišnih cena pomažu u sprečavanju nestanka struje, jer omogućavaju rast cena kada je ponuda oskudna, zbog čega potrošači koriste manje energije.

"Dobro tržište je ono koje šalje cenovne signale", rekao je jedan zvaničnik, tražeći anonimnost. O kaže da je malo verovatno da će njihov kapital prihvatiti predlog EU da sva buduća državna podrška novim investicijama u nuklearnu i obnovljivu energiju mora biti u obliku "ugovora o razlici" - vrste ugovora s fiksnom cenom između elektrane i države .

Francuska, koja planira gradnju novih i dogradnju postojećih nuklearnih elektrana, pozdravila je reforme za koje je ministarka energetike Anjes Panije Rinašer (Agnes Pannier-Runacher) rekla da će podstaknuti ulaganja u nuklearnu energiju.

Španija je takođe zadovoljna.

"Smatramo pozitivnim to što je Komisija prihvatila predlog Španije da ojača ulogu dugoročnih ugovora i ugovora o kapacitetima kao svoje vlastite", rekao je zvaničnik španske vlade, pozivajući se na predloge koje je Španija iznela u januaru da proširi upotrebu ugovora o razlici u Evropi-

S druge strane, zemlje željne reformi bile su nezadovoljne.

"Prošle godine smo više puta pozivali Komisiju da osigura da visoke cene gasa u Evropi ne

dovedu automatski do povećanja cene električne energije. Do sada Komisija nije uspela da ponudi rešenje za to", rekla je austrijska ministarka klime Leonor Gevesler (Leonore Gewessler).

EU dogovorila smanjenje potrošnje energije za 11,7% do 2030. godine

BRISEL – Evropski parlament i Savet Evrope postigli su 10. marta privremeni dogovor o cilju EU za energetske efikasnosti od 11,7% za 2030. godinu, što je više od prvobitnog predloga Komisije „Spremni za 55%" (eng. Fit for 55).

Reforma i jačanje Direktive EU o energetske efikasnosti smatra se daljim korakom u završetku paketa Fit for 55 za realizaciju Evropskog zelenog dogovora i REPowerEU plana, [saopštila](#) je na svom **portalu** Evropska komisija.

Zemlje EU će sada morati da uzmu u obzir energetske efikasnosti u politici, planiranju i velikim investicionim odlukama u energetskom sektoru i šire. Od država članica EU se zahteva da zajednički osiguraju dodatno smanjenje konačne i primarne potrošnje energije, u poređenju sa prognozama potrošnje energije iz 2020.

Privremeni sporazum skoro udvostručuje godišnju obavezu uštede energije. Od zemalja EU će se tražiti da svake godine ostvare nove uštede od 1,49% finalne potrošnje energije u proseku, od 2024. do 2030. godine, u odnosu na sadašnji nivo od 0,8%. Oni će postepeno morati da dostignu 1,9% do kraja 2030.

Revidirana pravila takođe daju veću odgovornost javnom sektoru za povećanje energetske efikasnosti. Javni organi će morati sistematski voditi računa o zahtevima energetske efikasnosti u javnim nabavkama proizvoda, usluga, zgrada i radova.

Prema revidiranoj direktivi, sistemi upravljanja energijom će postati automatski obaveza za velike potrošače energije. Sva preduzeća, uključujući mala i srednja koja prelaze 85TJ godišnje potrošnje energije, moraće da implementiraju sistem upravljanja energijom. U suprotnom će biti podvrgnuti energetsom pregledu ako njihova godišnja potrošnja prelazi 10TJ. Po prvi put je uvedena i šema izveštavanja za energetske performanse velikih data centara.

Zemlje EU će takođe morati promovisati lokalne planove grejanja i hlađenja u velikim opštinama koje imaju stanovništvo iznad 45.000, a takođe će morati osigurati potpuno dekarbonizovano snabdevanje daljinskim grejanjem i hlađenjem do 2050.

Podrška novim visokoefikasnim kogeneracijskim jedinicama koje koriste prirodni gas i priključene na centralno grejanje u efikasnim sistemima daljinskog grejanja i hlađenja biće moguće samo do 2030. godine, dok će svaka druga upotreba fosilnih goriva biti zabranjena za nove kapacitete za proizvodnju toplotne energije u takvim sistemima.

Privremeni sporazum sada zahteva formalno usvajanje od strane Evropskog parlamenta i Saveta Evrope.

Zemlje EU pozvane na postepeno ukidanje energetske subvencije

BRISEL - Brisel je pozvao zemlje EU da počnu postepeno da ukidaju ogromne energetske subvencije potrošačima dok se pripremaju za ponovno uvođenje budžetskih pravila tri godine nakon izbijanja pandemije koronavirusa.

Evropska komisija je 8. marta iznela svoj plan za povratak Pakta za stabilnost i rast (eng. SGP), koji je suspendovan na početku pandemije 2020. godine jer su vlade EU potrošile ogromne sume na podršku svojim ekonomijama i pružanje zdravstvene zaštite, piše *Fajnenšel Tajms*.

Rastuće cene energenata kao posledica rata u Ukrajini prošle godine navela je države članice da pruže podršku domovima i preduzećima koja se bore da plate svoje račune.

Međutim, komisija je rekla da bi mere sada trebalo poništiti jer je potrebno smanjiti troškove energije i deficite. Vlade su potrošile 1,2 posto bruto domaćeg proizvoda EU 2022. na energetske subvencije, a planiraju potrošiti 0,9 posto u 2023., pokazuju podaci.

„Kako cene energije idu niže, trebali bismo preći na postepeno ukidanje većine mera podrške, počevši od onih koje su najmanje ciljane“, rekao je Valdis Dombrovskis, izvršni potpredsednik komisije.

“Vreme široke fiskalne podrške je prošlo. Vreme je da promenite brzinu i pogledate u budućnost. Sa fiskalnog stanovišta, moramo promeniti fokus.”

Dombrovskis je rekao da bi, da je prošle godine podrška data samo najsiromašnijim 40 posto građana, troškovi bi bili smanjeni za tri četvrtine. Subvencije u većini zemalja nesrazmerno su koristile bogatima, koji više troše, rekao je visoki zvaničnik Komisije. “Mere nisu bile dobro ciljane i malo su učinile da se smanji potrošnja.”

Komisija je potvrdila da će opšta klauzula o izbegavanju, koja je suspendovala sprovođenje SGP-a, biti „deaktivirana“ krajem ove godine. Prema paktu, zemlje treba da ograniče budžetske deficite na 3 procenta BDP-a i dovedu odnos duga na 60 posto BDP-a ili ispod.

To znači da će Brisel od 2024. godine verovatno ponovo otvoriti takozvane procedure za prekomerni deficit protiv država članica u kojima jaz između javnih prihoda i potrošnje premašuje cilj, rekao je Paolo Đentiloni (Gentiloni), komesar za ekonomiju.

"S obzirom na još uvek visoku ekonomsku neizvesnost, odlučili smo da ne otvaramo nikakve procedure za prekomerni deficit do proljeća 2024. godine", dodao je.

Smernice od 8. marta imaju za cilj da pomognu državama članicama da pripreme svoje budžete za 2024. Đentiloni je rekao da fiskalni rebalans "ne treba postići smanjenjem investicija, već ograničavanjem rasta tekuće potrošnje", s obzirom na potrebu za finansiranjem projekata zelene energije. „Ne treba nam štednja“, dodao je Vlade bi trebalo da dostave planove o tome kako će se pridržavati fiskalnog pooštavanja do aprila. Komisija je prognozirala da će se budžetski deficit evrozone povećati sa 3,5 posto BDP-a u 2022. na 3,7 posto ove godine. Očekuje se da će se broj država članica koje prelaze brojku od 3 posto povećati sa 10 na 12 između 2022. i 2023., uključujući Italiju i Španiju.

Smanjenje tržišnih udela za najveće energetske kompanije u EU

BRISEL - Tržišni udeli najvećih proizvođača električne energije i gasa u EU opadaju u većini zemalja od 2013. godine kada je **Eurostat** počeo da prikuplja ove podatke.

Pokazatelj tržišnog udela opisuje koliko energije najveća kompanija mreže opslužuje na jednom tržištu. Veći tržišni udeli ukazuju na monopolističko ili oligopolističko tržište.

U 2021. godini tržišni udeo najvećeg proizvođača električne energije na tržištu električne energije varirao je među zemljama EU. Najveći udeo zabeležen je na Kipru (88%), zatim u Francuskoj (79%), Hrvatskoj (76%) i Estoniji (64%).

Na drugom kraju lestvice, tržišni udeo najvećeg proizvođača na tržištu električne energije bio je manji od 20% u četiri članice EU: Poljskoj, Litvaniji i Italiji (svi 17%) i Švedskoj (19%).

Povećanje udela ukazuje na porast tržišne koncentracije, na primer nakon spajanja velikih učesnika na tržištu. Nasuprot tome, smanjenje udela pokazuje smanjenje tržišne koncentracije. Od ostalih zemalja EU, 15 je prijavilo promenu od 2020. do 2021. koja je ispod 10%.

U odnosu na 2013., tržišni udeo najvećeg proizvođača na tržištu električne energije u 2021. godini bio je manji u većini zemalja EU.

ACER inventar od 400+ mera pomoći država za hitne slučajeve

LJUBLJANA - Kao odgovor na energetske krize, svaka država članica uvela je hitne mere kako bi podržala svoje građane i ekonomiju, kao i ublažila rizike sigurnosti snabdevanja energijom.

Agencija EU za saradnju energetskih regulatora (ACER) 20. marta je objavila popis od 400+ mera koje su usvojile države članice za suočavanje s energetsom krizom.

ACER objavljuje ovaj inventar u obliku [interaktivne kontrolne table](#) pružajući [analizu mera na visokom nivou](#).

U drugom koraku, ACER će nastaviti sa procenom mera, fokusirajući se na naučene lekcije i objavljivanjem potpunijeg izveštaja u julu 2023.

Koliko je relevantan ACER-ov inventar energetskih mera?

ACER-ova detaljna slika o hitnim energetskim merama usvojenim širom Evrope je pravovremena:

- Kako kreatori energetske i fiskalne politike sada razmatraju sledeće korake kako bi se nosili s upornim kratkoročnim energetskim izazovima;
- S obzirom na to da su države članice počele ponovno procenjivati svoje mere hitne pomoći u energetskej situaciji u kontekstu pada cena energije; i
- S obzirom na nedavne pozive (od strane određenih tela EU) da fiskalna politika (u trenutnom okruženju visoke inflacije) bude ciljana, prilagođena i privremena.

Lekcije iz mera koje su poduzete u proteklih godinu i po dana mogle bi pomoći državama članicama da usmere sve buduće mere podrške u slučaju nužde onima kojima je to najpotrebnije kada i gde se to smatra prikladnim, saopštio je ACER.

Svađa Francuske i Nemačke oko automobila i nuklearne energije

BRISEL - Sve veći sukob između Njemačke i Francuske rizikuje da eskalira na ključnom samitu EU kasnije ove nedelje, piše portal **Politico**.

Lideri EU će se sastati u Briselu u četvrtak i petak kako bi razgovarali o ekonomskoj konkurentnosti i municiji za Ukrajinu, ali sukob između Nemačke i Francuske

oko automobila s motorima s unutrašnjim sagorevanjem i oko nuklearne energije baca senku nad tim razgovorima.

Potez EU da zabrani prodaju automobila i kombija koji zagađuju životnu sredinu do 2035., izazvao je najnoviji spor nakon što je Nemačka u poslednji čas pokrenula blokadu tih pravila EU zajedno s malom grupom saveznika, uključujući Italiju.

Berlin želi jasno izuzeće za e-goriva, sintetičku alternativu fosilnim gorivima, što bi koristilo njegovoj automobilskej industriji, ali ta promena je već dva puta odbijena u Evropskom parlamentu.

Francuska oštro kritikuje potez Berlina, dok u isto vreme pokušava progurati izuzeća od nuklearne energije u zelenim pravilima EU, što Berlin odbija.

Francuska je želela uključiti referencu u zaključke samita EU u kojima bi se naglasila važnost nuklearne energije za dekarbonizaciju industrije EU, rekla su dvojica diplomata. Ali to je zabranjeno za vladu nemačkog kancelara Olafa Šolca.

Iako sporni paragraf nije uključen u nacrt zaključaka koji je 20. marta naveče prosledio predsednik Evropskog saveta Šarl Mišel (Charles Michel), Pariz nastavlja kampanju da se nuklearna energija uključi u zakon o čistoj tehnologiji EU.

U međuvremenu, Berlin je 20. marta nastavio intenzivne pregovore s Evropskom komisijom o automobilima, u vezi sa potencijalnim dogovorom za dozvoljavanje sintetičkih goriva (ili e-goriva) prema zakonodavstvu EU.

Uvoz i proizvodnja prirodnog gasa: tržišni udeo najveće kompanije smanjen je u 14 zemalja EU

Što se tiče uvoza i proizvodnje prirodnog gasa, najveći tržišni udeo je bio 100% u Estoniji, Malti i Švedskoj, gde je samo jedan entitet dominirao nacionalnom proizvodnjom i uvozom. U 2021. godini, bruto raspoloživa energija iz prirodnog gasa iznosila je samo 2,3% ukupne energije u Švedskoj. Malta je malo tržište, pa se očekuje da bi jedan entitet mogao pokriti potrebe tržišta.

Nasuprot tome, najveća kompanija za uvoz i proizvodnju prirodnog gasa imala je najniži nivo prodora na tržište u Irskoj (22%) i Češkoj (23%). Na godišnjem nivou, od 2020. do 2021., najveći pad tržišnog udela zabeležen je u Hrvatskoj (-45%) i Češkoj (-38%). Broj glavnih kompanija koje uvoze ili proizvode prirodni gas za lokalno tržište porastao je sa 5 na 6 u Češkoj i sa 3 na 5 u Hrvatskoj.

U poređenju sa 2013., tržišni udeo najveće kompanije za uvoz i proizvodnju prirodnog gasa smanjen je u 14 članica EU sa dostupnim podacima u 2021. godini. Najveći pad zabeležen je u Grčkoj (-61%), Letoniji (-54%) i Češkoj (-46%).

U međuvremenu, u Švedskoj je udeo ostao isti (100%), dok se povećao u četiri članice EU: Litvaniji (+22 %), Estoniji (+16 %), Slovačkoj (+13 %) i Belgiji (+7 %).

Sud EU doneo "prelomnu presudu" za regione bogate ugljem

LUKSEMBURG - Sud pravde Evropske unije (CJEU) 9. marta je presudio da je bugarska vlada prekršila zakon kada je najvećoj elektrani na uglj na Balkanu dala dozvolu da zagađuje van zakonskih granica EU. Advokati za zaštitu životne sredine kažu da će ova presuda imati talasne efekte u regionima sa visokim nivoom zagađenja vazduha. Krajem 2018. bugarska vlada je državnoj elektrani na uglj Marica Istok 2 odobrila derogaciju kako bi elektrana mogla sagorevati više uglja. Derogacija je operaterima elektrane na uglj dala neograničenu dozvolu da emituju gotovo dvostruku količinu sumpor-dioksida (SO₂) dozvoljene zakonima EU.

U slučaju koji su pokrenule bugarske ekološke organizacije Greenpeace Bulgaria i Za Zemiata, uz podršku *ClientEarth*-a, pravnici za zaštitu životne sredine zatražili su od bugarskog suda da preispita odluku, s obzirom na ogroman uticaj elektrane na zagađenje vazduha u regionu.

Slučaj je eskalirao sve do najvišeg suda EU, koji je 9. marta presudio da se odstupanja od zagađenja iznad zakonskih granica ne mogu odobriti u područjima koja su već značajno zagađena. U presudi se navodi da su javne vlasti dužne razmotriti kumulativno zagađenje kojem su ljudi izloženi.

U slučaju Marice Istok 2, zagađenje vazduha prekriva obližnji grad Galabovo, koji beleži najviši nivoi zagađenja SO₂ u EU. Ranije je utvrđeno da je Bugarska prekršila ograničenja SO₂ u bloku. Ipak, sadašnja prelazna Vlada odustaje od prethodnih obaveza u pogledu dekarbonizacije.

Predstavnik dobrotvorne organizacije *ClientEarth* rekao je: „Ovo je prekretnica za ljude u regijama bogatim ugljem i signal da se zagađenje od toksičnih fosilnih goriva više neće tolerisati.”

Poljska želi da ublaži predlog EU za metan, plaši se velikih kazni

VARŠAVA - Poljska će tražiti da EU u predlogu za smanjenje i praćenje emisija metana omogući rudnicima da emituju osam, umesto pet tona metana po jednoj kilotoni iskopanog uglja, kao i da izuzme koksni, odnosno melaturški ugalj iz novih propisa, rekao je zamenik ministra državne imovine Poljske, Marek Vesofi (Wesoły).

Ukoliko bi propisi stupili na snagu, poljski rudnici bi emitovali mnogo više metana – u proseku, osam do 14 tona metana po kilotoni izvađenog uglja, i suočili bi se sa kaznama do 1.500.000.000 zlotā (320.531.000 evra) godišnje, prenosi **Euractiv**.

“Potreban nam je kompromis na nivou od osam tona metana na 1.000 tona izvađenog uglja. To je cilj koji ćemo postići pregovorima”, rekao je Vesofi za lokalni Radio Katowice. „U suprotnom, čak devet rudnika može biti osuđeno na enormne novčane kazne, zbog čega će njihovo funkcionisanje biti neekonomično“, objasnio je on.

Po pitanju koksnog uglja, Poljska takođe traži da bude izuzet od novih propisa. Ministar je insistirao na tome da je koksni ugalj kritičan izvor energije za EU. Stoga nema smisla teretiti ga novčanim kaznama ako blok želi osigurati sigurnost isporuka čelika, dodao je.

EU isplatila lane 4 mlrd evra za tranziciju zelene energije u osam zemalja

BRISEL - Fond za modernizaciju Evropske unije (EU) isplatio je prošle godine 4,11 milijardi evra za 61 projekat u osam zemalja za modernizaciju energetske sistema, smanjenje emisija stakleničkih gasova i poboljšanje energetske efikasnosti. Ove investicije podržavaju klimatske i energetske ciljeve EU do 2030. i ubrzavaju zelenu tranziciju.

Fond je isplatio 119,8 miliona evra Hrvatskoj, 1,34 milijarde evra Češkoj, 62,4 miliona evra Estoniji, 74,3 miliona evra Mađarskoj, 85 evra miliona Litvaniji i 643,2 miliona evra Poljskoj.

Rumunija je dobila 1,39 milijardi evra, a Slovačka 399,5 miliona evra, prenosi portal **Mercom**

U junu je isplaćeno 2,4 milijarde eura za 45 investicionih predloga, a 1,71 milijarda evra krajem 2022. za 16 dodatnih investicionih predloga.

Fond za modernizaciju, sa prihodima od sistema

EU za trgovinu emisijama, ima za cilj da podrži prelazak na klimatsku neutralnost u deset zemalja EU

sa nižim prihodima: Bugarskoj, Hrvatskoj, Češkoj, Estoniji, Mađarskoj, Letoniji, Litvaniji, Poljskoj, Rumuniji i Slovačkoj.

Ukupno 61 investicioni predlog odabran prošle godine fokusira se na proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora, modernizaciju energetske mreža, poboljšanje energetske efikasnosti u energetici, industriji, zgradarstvu i transportu i zamenu proizvodnje uglja gorivom sa niskim intenzitetom ugljenika.

EU planira subvencije za vodonik proizveden iz obnovljive energije

BRISEL - Evropska komisija je 16. marta postavila nove planove za stimulisanje i podršku investicijama u održivu proizvodnju vodonika preko Evropske banke vodonika (EHB). Ova inicijativa ima za cilj ubrzanje investicija i premošćavanje jaza u investicijama kako bi EU dostigla svoj ambiciozni REPowerEU ima za cilj proizvodnju 10 miliona tona (mt) obnovljivog vodonika u zemlji do 2030. godine, zajedno sa 10 miliona tona iz uvoza.

Kako su prve konačne odluke o ulaganju donete tek prošle godine, a velika većina projekata je još uvek u fazi planiranja, EHB će pomoći u rešavanju početnih finansijskih izazova kako bi se stvorilo novo tržište obnovljivog vodonika. Takođe će imati međunarodnu dimenziju za olakšavanje uvoza vodonika iz obnovljivih izvora u EU, navodi se u saopštenju sa [portala](#) Komisije.

Kadri Simson, komesarka EU za energetiku, rekla je da će one industrije koje rano donesu odluke o preusmeravanju ili fokusiranju na primenu čiste tehnologije imati koristi.

Komisija namerava da EHB pokrije i smanji jaz u troškovima između obnovljivog vodonika i fosilnih

goriva za prve projekte. Ovo će se postići kroz sistem aukcije za proizvodnju obnovljivog vodonika za podršku proizvođačima kroz plaćanje fiksne cene po kg vodonika proizvedenog za najviše 10 godina rada.

Da bi se postiglo 10 mt domaće proizvodnje vodonika iz obnovljivih izvora predviđenih REPowerEU planom, ukupne potrebe za investicijama se procenjuju na 335-471 milijardu evra, uključujući 200-300 milijardi evra potrebno za dodatnu proizvodnju obnovljive energije. Ogromna većina toga će doći iz privatnog finansiranja, ali javno finansiranje (kroz finansijske instrumente EU i državnu pomoć) može igrati važnu ulogu u podsticanju privatnih investicija, posebno u prvim danima uspostavljanja tržišta vodonika.

Što se tiče međunarodne dimenzije, EHB će podržati zemlje partnere EU u njihovim naporima u zelenoj tranziciji i ulaganjima u obnovljive izvore energije, kao i stajati uz države članice i kompanije u koordinaciji saradnje sa trećim zemljama, podržavajući razvoj pouzdanih lanaca snabdevanja.

Sud EU odbacio tužbu protiv Bugarske zbog nepoštovanja čistog vazduha

LUKSEMBURG/SOFIJA - Sud pravde EU proglasio je neprihvatljivim zahtev Evropske komisije za utvrđivanje dvostrukog nepoštovanja obaveza Bugarske u pogledu zagađenja vazduha, saopštio je 16. marta Sud.

U pismu zvaničnog obaveštenja upućenom Bugarskoj krajem 2018. godine, Komisija nije navela niti je dovoljno jasno utvrdila da presuda Suda iz 2017. kojom je utvrđeno prvo neizvršavanje obaveza još uvek nije u intervencionom periodu ispoštovano, prenosi agencija **BTA**.

Sud pojašnjava da evropska pravila o kvalitetu vazduha uvode granične vrednosti za određene atmosferske zagađivače u i zahtevaju od država članica da, u slučaju prekoračenja, usvoje planove kvaliteta vazduha kako bi period prekoračenja bio što kraći. U odluci iz aprila 2017. godine, Sud pravde EU zaključio je da Bugarska nije ispunila svoje obaveze.

U novembru 2018. EK je Bugarskoj poslala službeno pismo obaveštenja po krivičnom postupku, u kojem je pisalo da zemlja nije poduzela potrebne mere. Nezadovoljna kasnijim odgovorom Bugarske, EK je pokrenula sudski postupak, predlažući da Bugarska plati kaznu dok se zahtevi EU u potpunosti ne provedu.

Ministarka za zaštitu životne sredine i voda Rosica Karamfilova izjavila je da je presuda Evropskog suda pravde u četvrtak o akciji Evropske komisije protiv Bugarske u slučaju nepoštovanja pravila o kvalitetu vazduha veliki napredak.

„Ova odluka znači da EK treba da uzme u obzir napredak Bugarske u krivičnom postupku“, istakla je ona.

Prema njenim rečima, presuda znači da Bugarska neće platiti kazne koje je tražila EK - više od 13 miliona BGN plus 28.000 EUR dnevno dok se navodni prekršaj ne zaustavi. Ona je napomenula da bi za godinu dana to bilo 20 miliona leva (10,2 miliona evra).

Pred nama su obaveze, od svih 26 opština obuhvaćenih kaznenim postupkom, 19 ima održivu politiku poboljšanja kvaliteta vazduha, a za preostalih sedam smo do sada zabeležili ozbiljan napredak“, rekla je Karamfilova.

Britanski regulator prisiljen da plati konsultantima milione funti

LONDON - Britanski energetske regulator primoran je da plati konsultantima milione funti kako bi mu pomogli da se raščisti nered koji je ostao posle kolapsa snabdevača gasa i električne energije.

Potrošači u domaćinstvima su bili ostavljeni da plate račun od skoro 3 milijarde funti kada je 31 firma propala tokom 2021. i 2022. godine, kroz namet koji se dodaje na sve račune.

Od početka krize, Ofgem je potrošio 32 miliona funti na konsultante, navodi Tussell, firma koja prati vladine ugovore.

Radi se o plaćanju dobavljača u krajnjoj nuždi - troškova koje snose dobavljači koji se umešaju kada druga firma propadne.

Izvršni direktor velike energetske kompanije rekao je za **The Mail On Sunday**: 'Jasno je da Ofgem nema osoblje koje bi rešilo nered koji su napravili.'

Lideri EU pozivaju kompanije da zajednički kupuju gas – nacrt

BRISEL - Lideri zemalja Evropske unije mogli bi ove nedelje pozvati kompanije da učestvuju u šemi da zemlje zajedno kupuju gas, navodi se u nacrtu zaključaka za samit u Briselu.

Nacrt, u koji je video **Rojters**, izbegavao je spornija pitanja oko politike energije i klimatskih promena - uključujući sporove oko nuklearne energije i postupnog ukidanja automobila s motorima s unutarnjim sagorevanjem.

U njemu se navodi da se poboljšala energetska sigurnost Evrope, ali se ukazuje da se EU mora pripremiti za sledeću zimu. Zemlje EU planiraju da zajednički kupuju gas u narednim mesecima, kako bi pomogle da se popune pećine za skladištenje pre vrhunske zimske potrošnje.

"Ono (savet lidera EU) poziva sve uključene aktere da u potpunosti iskoriste mehanizam zajedničke kupovine", navodi se u nacrtu.

Evropa se bliži kraju zime sa boljom energetska sigurnosnom situacijom nego što se strahovalo, nakon što su zemlje smanjile potrošnju energije, napunile skladišta gasa, a blago zimsko vreme pomoglo je da se izbegnu nestašice.

U nacrtu zaključaka bi se od Komisije takođe tražilo da "gde je potrebno" da predloge za proširenje vanrednih politika dogovorenih na vrhuncu prošlogodišnje energetske krize. Komisija planira da predloži proširenje dobrovoljnog cilja za smanjenje zimske potrošnje gasa za 15%.

U nacrtu se izričito ne pominju neslaganja oko dve vodeće klimatske politike EU.

Protivljenje Nemačke u poslednjem trenutku koči jedan od ključnih zakona EU o okončanju prodaje novih automobila koji emituju CO2 2035. Pregovori EU o ciljevima obnovljive energije takođe su blokirani zbog nesuglasica između zemalja oko toga da li treba uključiti goriva bazirana na nuklearnoj energiji.

Pregovarači EU bi trebali "brzo postići dogovor o svim relevantnim predlozima za ubrzanje zelene tranzicije", navodi se u nacrtu.

Evropski naftno-gasni velikani pred zaoštrenim pravilima pohrane CO2

BRISEL - Velike naftne i gasne kompanije u Evropskoj uniji moraće da doprinesu skladištenju ugljen-dioksida pod zemljom prema značajnim pravilima koja je u četvrtak objavila izvršna vlast bloka.

Zahvatanje i skladištenje ugljenika imenovano je kao jedna od osam strateških tehnologija – uz solarne panele i toplotne pumpe – prema Zakonu EU o neto nultoj industriji, planu za podsticanje zelenih tehnoloških industrija.

Planovi su postavili cilj ubrizgavanja 50 miliona tona ugljendioksida u geološka skladišta do 2030. godine. To je povećanje od 66% u odnosu na ono što je trenutno planirano u regionu, prema klimatskoj neprofitnoj, Radnoj grupi za čisti vazduh. Najvažnije je da će, prema predloženim pravilima, naftne i gasne kompanije morati da doprinesu tom cilju, na osnovu goriva koje proizvode između 2020. i 2023. godine, .

Države članice će morati da objave podatke o tome gde se mogu dozvoliti skladišta CO2. Stara gasna i naftna polja su primeri gdje bi industrija mogla skladištiti svoj ugljenik, piše **Rigzone**.

EU: Jača front pobune članica protiv zakona o emisiji automobila

PRAG - Češka Republika je sazvala sastanak ministara saobraćaja iz 12 zemalja Evropske unije, nastoje da ospori predloženi zakon o smanjenju emisije izduvnih gasova vozila i krajnje, kao i roku bloka do za postepeno ukidanje automobila koji emituju CO2 do 2035, javlja Reuters.

Osim Češke, pozvani da prisustvuju sastanku su Finska, Francuska, Nemačka, Mađarska, Italija, Poljska, Portugal, Rumunija, Slovenija, Slovačka i Španija, rekao je zvaničnik EU za Reuters. Zemlje još nisu rekly da li će njihovi ministri prisustvovati.

Prvobitno je planirano da se na sastanku razgovara o predloženom zakonu EU za pooštavanje ograničenja za emisiju gasova štetnih po zdravlje, uključujući azotne okside, poznatom kao Euro 7. Češka, neke druge zemlje i industrijske grupe rekly su da je to nerearno i dovode u pitanje njene koristi za životnu sredinu.

Češki ministar saobraćaja Martin Kupka razgovarao je o inicijativi Praga u ponedjeljak u Strazburu s ministrima transporta zemalja koje takođe imaju rezerve u pogledu predloženog standarda EURO 7.

Glavna politika bloka za ubrzanje prelaska Evrope na električna vozila stavljena je na čekanje ranije prošle nedelje nakon što je protivljenje Nemačke u poslednjem trenutku odgodilo konačno glasanje. Nemačka je tražila garancije da će biti dozvoljena prodaja novih automobila s motorima s

unutrašnjim sagorevanjem nakon 2035. godine, ako budu radili na CO2 neutralnim gorivima.

Intervencija je iznenadila kreatore politike, budući da su Evropski parlament, izvršna komisija i zemlje članice EU prošle godine dogovorile zakon o CO2 u automobilima nakon višemesečnih pregovora.

Cene gasa u Evropi ponovo blizu 600 dolara/1.000 kubnih metara

Cene gasa u Evropi ponovo blizu 600 dolara/1.000 kubnih metara

MOSKVA - Promptna cena gasa u Evropi porasla je za više od četvrtine tokom protekle sedmice, ponovo dostigavši 600 dolara/1.000 kubnih metara, najviše od sredine februara, prenosi u ponedjeljak **Interfax**.

Operator gasnog transportnog sistema Ukrajine, GTSOU, prihvatio je u prošli ponedjeljak rezervaciju od Gasproma za transport 41,6 miliona kubnih metara gasa dnevno kroz zemlju, pokazuju podaci GTSOU.

Kapacitet je zatražen samo preko jedne od dve ulazne tačke u ukrajinski sistem za transport gasa, merne stanice Sudža. Zahtev nije prihvaćen preko merne stanice Sohranovka, rekao je novinarima portparol Gasproma Sergej Kuprijanov.

Trasa kroz Sohranovku omogućila bi tranzit više od 30 miliona kubika gasa dnevno. Gasprom smatra da nema osnova za višu silu ili smetnje za nastavak poslovanja kao do sada.

EVROPSKO TRŽIŠTE

Ugovor za dan unapred na holandskom gasnom čvorištu TTF u Holandiji zatvoren je u ponedjeljak na 594 dolara za 1.000 m³, što je pad sa 601 dolara tokom vikenda.

Primetno se vratio rascep između cena LNG-a u Aziji i onih u Evropi. U Aziji, najskuplji termiski ugovor za april na JKM Platts indeksu iznosi 505 dolara za 1.000 m³, a fjučers pod oznakom LNG North-West Europe su 469 dolara za 1.000 m³. Trenutni nivoi zaliha u evropskim podzemnim skladištima gasa (UGS) pali su na 56,61%, što je 21 procenat iznad proseka za isti datum u proteklih pet godina, prema Gas Infrastructure Europe. Relativno blago vreme u oktobru, novembru i januaru, pored mera štednje na kontinentu, dovelo je do toga da je obim zaliha u pogonima UGS-a na vrhunskom nivou za ovo doba godine od početka monitoringa.

Misterija Severnog toka anulira arbitražne postupke protiv Gasproma?

BERLIN—Raspetljavanje misterije o tome ko je minirao gasovod Severni tok moglo bi postati glavni faktor u višemilionskim arbitražnim postupcima koje su evropske energetske kompanije pokrenule protiv ruskog državnog gasnog giganta Gasprom, piše **Volstrit Džornal**. Američki zvaničnici rekli su prošle nedelje da istražuju mogućnost da je proukrajinska grupa odgovorna za eksplozije. Ruski predsednik Vladimir Putin je odmah reagovao nazivajući ovu teoriju „apsolutnom besmislicom“.

„Ovu eksploziju, tako moćnu i na takvoj dubini, mogli su izvesti samo stručnjaci podržani celokupnim potencijalom države koja ima relevantne tehnologije“, rekao je Putin.

Odgovor – ako ikada dođe – neće imati samo političke implikacije. To bi moglo uticati na ishod više milijardi dolara vrednih slučajeva koje je grupa evropskih kompanija, uključujući nemačke Uniper i RWE i francusku Engie, pokrenula protiv Gasproma, tvrde pravni stručnjaci, bivši zvaničnici i energetske konsultanti.

Kompanije terete Gasprom za štetu zbog neispunjavanja ugovorenih količina isporuke gasa od prošlog leta što ih je primoralo da kupuju mnogo skuplji gas na tržištu.

Za evropske kupce, ukupni trošak kupovine prirodnog gasa na tržištu za zamenu isporuka preko Severnog toka u drugoj polovini prošle godine bio je otprilike 40 milijardi dolara na osnovu prosečne cene u to vreme, prema konsultantskoj firmi Wood Mackenzie.

Uništavanje Severnog toka će verovatno imati veliku težinu u arbitražnim slučajevima“, kažu iz energetske konsultanta

Gasprom verovatno ne bi mogao priuštiti sebi da jednostavno ignoriše presudu ako izgubi, kažu analitičari, uprkos slomu odnosa između Rusije i Zapada. Međutim, pravni stručnjaci i analitičari rekli su da bi eksplozije, koje su gasovode učinile neoperativnim, potencijalno mogle pomoći u jačanju pozicije Gasproma, posebno ako se dokaže da iza toga stoji proukrajinska grupa, a ne ruska država.

DOSIJE: Kako EU želi stići do neto nule sa 'Industrijskim planom zelenog dogovora'?

Najmanje 40% niskougljeničnih tehnologija EU – od solarnih panela do toplotnih pumpi – moraće biti proizvedeno unutar njenih granica do 2030. prema novim planovima.

Evropska komisija je postavila niz predloženih ciljeva i reformi koje zajedno čine njen industrijski plan zelenog dogovora.

Kako bi pomogla u finansiranju ovih aktivnosti, komisija je olabavila pravila o novcu koji vlade mogu podijeliti niskougljeničnim kompanijama – što bi potencijalno otvorilo put trci za subvencije s drugim zemljama.

Međutim, ostaje zabrinutost oko toga kako će države članice i preduzeća finansirati tako veliku industrijsku tranziciju.

U ovom Q&A dosijeu, portal *Carbon Brief* ispituje sve predloge koji zajedno čine industrijski plan EU Green Deal.

O svim predlozima sada moraju raspravljati i usaglasiti Evropski parlament i Savet EU pre nego što stupe na snagu.

To je eksplicitan odgovor na kinesku dominaciju u sektoru i na talas subvencija s niskim udelom ugljenika objavljenog u američkom Zakonu o smanjenju inflacije prošle godine.

Kako bi se uhvatili u koštac sa ovim rivalima, Komisija kaže da zemlje članice EU moraju okončati „preteranu“ birokratiju i ubrzati neto-nula projekte.

Takođe poziva blok da poveća proizvodnju "kritičnih sirovina" za niskougljeničnu ekonomiju.

- Zašto je EU izradila industrijski plan zelenog dogovora?
- Koji su ciljevi niskougljeničnih tehnologija u EU?
- Kako bi EU smanjila birokratiju za projekte s niskim udelom ugljenika?
- Kako EU planira nabavke 'kritične sirovine'?
- Kako EU predlaže reformu tržišta električne energije?
- Kako će se zelena industrija EU finansirati i subvencionisati?
- Kako bi plan stvorio 'visoko kvalifikovana radna mesta'?
- Kako plan ima za cilj da osigura „fer trgovinu“ za „zelena“ preduzeća?

Zašto je EU izradila industrijski plan zelenog dogovora?

Još u avgustu 2022., američki predsednik Džo Bajden ušao je u istoriju donošenjem najvećeg paketa domaćih klimatskih mera ikada prema Zakonu o smanjenju inflacije (IRA).

IRA obuhvata 369 milijardi dolara za klimatske mere kao što su poreske olakšice za niskougljeničnu energiju i električna vozila.

Predlog zakona je u početku izazvao široku pohvalu, da bi se do jeseni 2022. godine, počele razvijati tenzije oko toga kako IRA može uticati na industriju i poslovanje u drugim zemljama – pa čak i podstaknuti globalnu „trku u naoružanju čiste energije“ i naštetiti poslovanju u inostranstvu.

Postoje dve odredbe u IRA koje su posebno kontroverzne:

Prva je da poreske kredite za tehnologije niske emisije ugljenika, kao što su baterije, solarni paneli i vetroturbine, treba primenjivati samo na proizvode proizvedene u SAD-u.

Druga je vezana za deo zakona koji američkim potrošačima nudi poreske olakšice za kupovinu električnih vozila samo ako su sastavljena u Severnoj Americi. Ovaj pasus takođe kaže da se kritični minerali i baterije potrebni za EV moraju prvenstveno kupovati iz Severne Amerike ili zemalja sa kojom SAD ima preferencijalni trgovinski sporazum.

Najveći kritičar ovih mera bila je EU.

Osim što se suočava sa strahovima da bi poreske olakšice utvrđene u IRA mogle odvući poslovanje iz Evrope, EU takođe zabrinjava čvrst stav Kine u proizvodnji mnogih minerala i tehnologija koje su ključne za niskougljeničnu energiju.

Kina je trenutno vodeći svetski dobavljač energetskih tehnologija s niskim udelom ugljenika.

On drži najmanje 60% svetskog proizvodnog kapaciteta za tehnologije kao što su solarna energija, vetar i baterije i čini 40% proizvodnje elektrolizera, prema Međunarodnoj agenciji za energiju. Takođe ima gotovo monopol na proizvodnju mnogih minerala koji su kritični za tehnologije s niskim udelom ugljenika.

Kao odgovor ovim izazovima, Komisija je 1. februara objavila prve detalje svog industrijskog plana Green Deal oslonjen na četiri stuba.

Prvi stub je stvaranje „jednostavnijeg regulatornog okvira“.

Da bi se to postiglo, Komisija predlaže novi Zakon o neto nultoj industriji kako bi se „identifikovali ciljevi za nulte neto industrijske kapacitete i obezbedio regulatorni okvir prikladan za njegovu brzu primenu“. (Net-Zero Industry Act je objavljen 16. marta).

Komisija je dodala da će Zakon o neto nultoj industriji biti dopunjen Zakonom o kritičnim

sirovinama kako bi se "osigurao dovoljan pristup tim materijalima". (Ovaj akt je takođe objavljen 16. marta.)

Drugi stub plana je „ubrzati investicije za proizvodnju čiste tehnologije u Evropi“. Da bi se to postiglo, komisija želi izmeniti svoj okvir za državne subvencije kako bi povećala podršku tehnologijama s niskim udelom ugljenika. Komisija je takođe obećala da će olakšati korišćenje postojećih fondova EU za niskougljenične projekte.

Treći stub plana je da se osigura da prelazak na nultu neto emisiju stvara nova radna mesta visoke kvalifikacije.

I poslednji stub je osigurati da se svaka zelena trgovina odvija „na principima poštene konkurencije i otvorene trgovine“. (To dolazi nakon što je EU optužila SAD za kršenje pravila Svetske trgovinske organizacije s zakonom IRA). način“.

Napominje da za neke tehnologije, kao što su solarni PV moduli, cifra od 40% „predstavlja realan, ali ambiciozan napor za povećanje odgovarajućeg proizvodnog kapaciteta“. (Evropa trenutno uvozi skoro sve svoje solarne PV module – uglavnom iz Kine, prema Međunarodnoj agenciji za energiju.)

Ranija verzija zakona koja je procurila navela je specifične proizvodne ciljeve za različite tehnologije s niskim udelom ugljenika do 2030. godine, ali oni nisu ušli u konačni nacrt. Ovo je uključivalo:

- Osiguranje da 40% solarnih godišnjih potreba za implementacijom bude zadovoljeno proizvodnjom u EU.
- Osiguranje da 85% godišnjih potreba za primenom vetra bude zadovoljeno proizvodnjom u EU.

- Osiguranje da 60% godišnjih potreba za primenom toplotnih pumpi bude zadovoljeno proizvodnjom u EU.
- Osiguranje da 85% godišnje potražnje baterija zadovoljava proizvodnja u EU.
- Osiguravanje da se 50% godišnjih potreba za obnovljivim i zelenim vodonikom zadovolji proizvodnjom elektrolizera u EU.

Ovi početni ciljevi su „podigli mnogo obrva“, kaže Domien Vangenechten (Vangenchten), viši savetnik za politiku u istraživačkom centru za klimu E3G. On kaže za Carbon Brief:

“Bili su vrlo specifični za tehnologiju. Mislim da EU ovde ide sigurnim putem govoreći da nećemo biti preskriptivni postavljajući proizvodne ciljeve za pojedinačne sektore, već zdravije ciljeve.”

Dodao je da je verovatno da će cifra od 40 posto biti dodatno pročišćena i ispitana u narednim mesecima.

Grafikon u nastavku, također iz IEA, prikazuje dominaciju Kine (crveno) u proizvodnim kapacitetima za tehnologije s niskim udelom ugljenika kao što su solarna energija, vetar i baterije u 2021.

Još jedan cilj, koji se prilično razlikuje od ostatka strategije, je cilj cele EU da se razvije 50 miliona tona skladištenja CO₂ do 2030. Trenutno ne postoji „kapacitet ubrizgavanja“ u EU, ali zemlje poput Danske i Holandije već rade na planovima.

Komisija planira dati mandat postojećim proizvođačima nafte i gasa da ispražnjena gasna polja i druge kapacitete stave na raspolaganje za skladištenje CO₂.

Simone Taljapietra (Tagliapietra), iz trasta mozgova Bruegel, kaže za Carbon Brief da je, po njegovom mišljenju, ovo "najizdržljiviji element" celog Zakona o neto nultoj industriji, jer bi se njime cilj na celoj EU podelio na pojedinačne mete za fosile kompanije za gorivo.

Kako bi EU smanjila birokratiju za projekte s niskim udelom ugljenika?

Primarni cilj Net Zero Industry Act je stvaranje "predvidljivog i pojednostavljenog regulatornog okruženja" za net-zero projekte. Von der Lejen je u svojoj izjavi kojom je predstavljala industrijski plan zelenog dogovora rekla:

“To će ubrzati izdavanje dozvola – ovo je jedna od glavnih pritužbi... Veliki fokus je na smanjenju birokratije.”

Ova tačka je ponovljena u aktu, koji kaže:

“Nepredvidivost, složenost i ponekad prekomerna dužina nacionalnih procesa izdavanja dozvola potkopavaju sigurnost ulaganja potrebnu za efikasan razvoj proizvodnih projekata s net-zero tehnologijama.”

Evropski parlament se složio oko skraćenog devetomesečnog roka za izdavanje dozvola za instalacije u određenim „područjima ubrzanja obnovljivih izvora“, iako to još uvek treba da odobre zemlje članice.

Umesto instalacije, novi akt fokusira se na fabrike za proizvodnju niskougljeničnih tehnologija i njihovih komponenti.

Kako stoji, ovakvim objektima je potrebno između dve i sedam godina da dobiju dozvole, kaže komisija, u zavisnosti od zemlje i tehnologije.

Komisija predlaže da se ovo vreme drastično skрати.

Osam „strateških neto-nula tehnologija“ – onih koje pokriva cilj proizvodnje od 40 % – ima „prioritetni status“. Odabrani su na osnovu toga što su „komercijalno dostupni“, sa „dobrim potencijalom za brzo povećanje“.

Komisija kaže da bi nove fabrike za strateške net-zero tehnologije trebale dobiti dozvolu u roku od 12 meseci, ako imaju godišnji proizvodni kapacitet veći od 1 gigavata (GW). Ovo pada na devet meseci ako je njihova proizvodnja ispod 1GW.

Ako se vlasti država članica ne pridržavaju ovih rokova, projekti će biti automatski odobreni, osim ako ne zahtevaju posebnu procenu uticaja na životnu sredinu.

Fabrike koje proizvode druge net-zero tehnologije su takođe obuhvaćene zakonom, ali imaju duže vremensko ograničenje za izdavanje dozvola od 18 meseci i 12 meseci, za lokacije sa proizvodnjom iznad i ispod 1GW, respektivno.

Tehnologije koje nisu uključene na listu prioriteta uključuju održiva avionska goriva i, značajno, nuklearnu energiju.

Ovo poslednje je prvobitno bilo vezano da se pojavi kao deveta „strateška“ tehnologija na listi prioriteta. Međutim, bilo je izveštaja o sporovima između članova Komisije oko toga da li treba ostati.

Na kraju, zakon pokriva samo fabrike koje proizvode mašine i komponente za „napredne“ nuklearne tehnologije i „male modularne reaktore“, a ne za nuklearne elektrane uopšte.

Prema predlozima komisije, države članice bi uspostavile nacionalno telo za odobravanje neto nultih proizvodnih projekata. Iako kaže da su procene životne sredine EU „sastavni deo“ izdavanja dozvola, takođe se navodi:

„Na osnovu svoje procene od slučaja do slučaja, nadležni organ za izdavanje dozvola može zaključiti da javni interes kojemu služi projekat ima prednost nad javnim interesima koji se odnose na zaštitu prirode i životne sredine i da se stoga projekat može odobriti.“

Kako EU planira da nabavi 'kritične sirovine'?

„Kritične sirovine“ EU definiše kao metale i minerale koji su ekonomski važni, ali imaju visoke rizike povezane sa njihovom nabavkom.

Mnogi su od vitalnog značaja za prelazak na nulu, uključujući litijum koji se koristi u baterijama i bakar za vetroturbine. Međunarodna agencija za energiju (IEA) predviđa da će se globalna potražnja

za ovim vrstama materijala otprilike četiri puta povećati u naredne dve decenije.

Zvaničnici EU često su pravili poređenje sa trenutnom zavisnošću bloka od uvoza fosilnih goriva od stranih sila.

Prema istraživačkom institutu DIW Berlin, EU 100% zavisí od uvoza za polovinu od 30 minerala koje je definisala kao „kritične“ od 2020.

Kina se smatra glavnim fokusom ovog dela plana EU. Kina ima skoro monopol na mnoge kritične izvoze minerala, što je već dovelo do problema u lancu nabavke u Evropi.

To uglavnom nije prvenstveno zbog velikih rezervi Kine, već zbog toga što ta zemlja teži da dominira u preradi minerala.

Zakon o kritičnim sirovinama uključuje ciljeve povećanja domaćeg kapaciteta bloka, diverzifikaciju njegovih trgovinskih partnera, praćenje budućih rizika i povećanje "kružnosti i održivosti" kritične upotrebe sirovina.

Industrije poput rudarenja litijuma i retkih metala u suštini ne postoje u EU, iako posevduje neke rezerve. Komisija predlaže brzo povećanje davanjem posebnog tretmana „strateškim projektima“ koji se odnose na rudarstvo, preradu ili recikliranje.

Ove projekte bi identifikovala komisija, koja bi radila sa Evropskim odborom za kritične sirovine – novom centralnom agencijom za nabavku koja će koordinirati akciju širom EU.

Zakon dodaje da bi nedavno revidirana pravila o državnoj pomoći mogla omogućiti zemljama da usmere više javnih sredstava u vađenje kritičnih minerala.

Kako sada stvari toje, izdavanje dozvola za rudnike u EU može potrajati deceniju ili više. Zakon naglašava potrebu da se ubrzaju rane faze strateških projekata, uz napomenu da procesi procene „trebaju ostati lagani i ne previše opterećujući“.

Razvoj novih rudnika u nekim delovima bloka već se suočava sa negativnim reakcijama, na primer portugalskih seljaka i starosedilačkih grupa u Švedskoj.

Zakon prepoznaje ova pitanja, naglašavajući važnost „osiguranja zaštite životne sredine, društveno odgovorne prakse i transparentne poslovne prakse“. Dodaje:

„Pošto je prihvatanje rudarskih projekata od strane javnosti ključno za njihovu efikasnu implementaciju, predlagač takođe treba da obezbedi plan koji sadrži mere za olakšavanje javnog prihvatanja.“

EU nema dovoljne rezerve svih kritičnih sirovina unutar svojih granica. Zakon, dakle, priznaje potrebu da se uvozi oslanjaju na druge nacije, ali naglašava diversifikaciju lanaca opskrbe bloka.

Komisija ističe potrebu za partnerstvom sa pouzdanim zemljama bogatim resursima u kojima može podržati „strateške projekte“ koji će garantovati snabdevanje EU, a da pritom ostanu „od obostrane koristi“. U njemu se spominju Čile i Australija kao potencijal partnerstva.

Ove projekte mogao bi podržati EU's Global Gateway, lonac od 300 milijardi evra za finansiranje interesa EU u inostranstvu. Komisija naglašava da za ove strane inicijative "i dalje vrede visoki ekološki i društveni uslovi".

Zakonom je postavljen cilj da EU do 2030. godine ne zavisi od jedne države i izvan EU za više od 65% bilo koje kritične sirovine.

Kako EU predlaže reformu tržišta električne energije?

Nakon što je ruska invazija na Ukrajinu izazvala rast cena energije prošle godine, Evropska komisija se obavezala da će reformisati pravila tržišta električne energije EU.

Čineći to, Komisija se nadala da će račune za energiju učiniti manje podložnim promenama cena fosilnih goriva, kakve smo videli kada su

isporuke ruskog gasa bile smanjene. Takođe je želela omogućiti potrošačima da iskuse prednosti obnovljive energije bez troškova.

U postojećem sistemu, cene električne energije se određuju na isti način kao i za sve ostale proizvode, putem „marginalnih cena“. U praksi, to znači da cene električne energije određuju najskuplja elektrana koja je potrebna za zadovoljenje potražnje u svakom trenutku – obično prirodni gas – umesto sve jeftinijih obnovljivih izvora energije.

Kao odgovor na visoku cenu električne energije, komisija je izrazila želju da "odvoji" električnu energiju od cene gasa.

Međutim, zemlje članice EU nisu se složile oko toga koliko bi ove tržišne reforme trebalo da budu ambiciozne. Nacije, uključujući Francusku i Španiju, favorizirale su opsežne promene, dok je Nemačka između ostalih upozoravala na tako duboke reforme.

Komisija je sada objavila svoje predloge za reformu kao deo paketa dokumenata industrijskog plana Green Deal.

Na kraju, odlučila se za sistem koji bi podržao korišćenje obnovljivih izvora energije, ali ne bi suštinski promenio način na koji je tržište električne energije strukturirano. Tvrdi se da će to, u konačnici, doneti isti rezultat smanjenja oslanjanja na fosilna goriva i smanjenja računa.

„Komisija planira da se uhvati u koštac sa visokim cenama iz proizvodnje električne energije na gas na najbolji način – smanjenjem njenog značaja“, rekla je Vilislava Ivanova, menadžer za istraživanje sistema čiste energije u E3G, u izjavi.

Međutim, komisija priznaje da dok obnovljivi izvori energije ne postanu još rašireniji, "trebamo strukturirati potrošačke ugovore na način koji smanjuje njihovu volatilnost i odvaja račune građana od cena na kratkoročnim veleprodajnim tržištima".

Stoga predlaže da se potrošačima pruži širi izbor energetskih ugovora i mogućnost zaključavanja dugoročnih cena. "Ovo će, u praksi, smanjiti njihovu izloženost svakom skoku cena", objašnjava se.

U njemu se kaže da bi ljudi i dalje trebalo da imaju mogućnost da biraju fleksibilne ugovore o električnoj energiji za artikle kao što su električni automobili, kako bi imali koristi od perioda niskih cena električne energije, na primer, punjenjem preko noći.

Dugoročni ugovori o električnoj energiji bili bi dostupni i velikim potrošačima u industriji, kroz ugovore o kupovini električne energije (PPA), koji bi garantovali stabilnije cene.

Niskouglednični proizvođači energije takođe bi imali koristi od veće stabilnosti prema planovima komisije, u obliku ugovora za razliku (CfD).

Reforme bi zahtevale da svaka nova javna finansijska podrška za obnovljive izvore i nuklearnu energiju bude u obliku CfD-a. Takvi ugovori osiguravaju zagarantovani prihod programerima projekata, dok bi države članice bile obavezne da potrošačima vrate svaki višak prihoda koji ostvare od projekata.

Rezimirajući svoje predloge, komisija navodi:

„Krajnji cilj je osigurati sigurne, stabilne uslove ulaganja za proizvođače energije iz obnovljivih izvora i energije s niskim udelom ugljenika smanjenjem rizika i kapitalnih troškova uz izbegavanje neočekivanih profita u periodima visokih cena.“

Kako će se zelena industrija EU finansirati i subvencionisati?

Ključni cilj industrijskog plana Green Deal je „ubrzati investicije i finansiranje proizvodnje čiste tehnologije u Evropi“.

Zakon o neto nultoj industriji daje nekoliko predloga. To uključuje uspostavljanje Net Zero

Industry Platforme za „identifikovanje uskih grla i potencijalnih najboljih praksi“ za finansije.

Međutim, možda najznačajniji finansijski element plana je već implementiran. Nakon kratkih konsultacija sa državama članicama, Evropska komisija je olabavila pravila o državnoj pomoći za obnovljive izvore energije i druge niskouglednične projekte.

Ovo bi moglo najaviti "trku subvencija" jer vlade država članica sada imaju više slobode da upumpaju milijarde evra u tehnologije s niskim udelom ugljenika kako bi se uskladile sa SAD i drugim zemljama.

Ovaj potez je na različite načine opisan kao "radikalan odmak" i "promena paradigme" za EU. Blok tradicionalno postavlja čvrste granice za nacionalne subvencije, kako bi sprečio države članice da uđu u trke za subvencije jedna s drugom.

Od 9. marta, međutim, Privremeni krizni okvir, koji je prvobitno bio postavljen kao kratkoročna mera za pomoć državama članicama nakon ruske invazije na Ukrajinu, preimenovan je u Privremeni krizni i tranzicioni okvir.

Ovaj okvir omogućava državama članicama da troše novac na „mere potrebne za tranziciju ka neto nultoj industriji“ do kraja 2025. Međutim, biće im dozvoljeno samo da „izjednače“ subvencije koje se vide izvan EU, kako bi se sprečile industrije da napuštaju blok.

Uz to ide i revizija Opšte uredbe o grupnom izuzeću, putem koje komisija može odobriti određene kategorije državne pomoći. Ova revizija dodaje ključne sektore sa niskim sadržajem ugljenika, kao što su vodonik i vozila sa nultom emisijom, na listu industrija koje ispunjavaju uslove za subvencije. To će omogućiti državama članicama da pruže državnu pomoć ovim sektorima bez obaveštavanja Komisije.

Nova pravila su se pokazala kontroverznim.

Manje zemlje EU izrazile su zabrinutost zbog štetne konkurencije unutar bloka, strahujući da bi ih veće i bogatije zemlje članice mogle nadmašiti.

U prošlosti su paketima subvencija dominirale veće ekonomije bloka. Na primer, Njemačka i Francuska su činile oko 80% državne pomoći u okviru prve iteracije Privremenog kriznog okvira.

Osim oslanjanja na države članice da uvedu subvencije, plan pominje „olakšavanje“ korišćenja postojećih fondova EU, poput onih iz REPowerEU i InvestEU.

Osim toga, nevladine organizacije su pozvale na potpuno nove izvore finansiranja EU. Komisija radi na prijedlogu da se to učini kroz „Evropski fond za suverenitet“. O tome će se raspravljati tokom revizije višegodišnjeg budžeta EU ovog leta. Nejasno je koliko bi to novca značilo i odakle bi došao.

Nakon pokretanja Net-Zero Industry Act, Financial Times je izvestio o upozorenjima niskougljeničnih poslovnih lidera da će planovi "propasti osim ako ne budu potkrepljeni s više novca". Takođe je ukazao na zabrinutost da bi naglasak zakona na korišćenju tehnologija iz EU mogao rezultirati višim cenama i nižim kvalitetom proizvoda s niskim udelom ugljenika.

Kako bi plan stvorio 'visoko kvalifikovana radna mesta'?

Treći stub industrijskog plana zelenog dogovora koji je predložila komisija je stvaranje "dobro plaćenih kvalitetnih poslova" u sektoru tehnologije s niskim udelom ugljenika.

Ovo je važno jer se procenjuje da bi 35-40% svih radnih mesta u EU moglo biti "pogođeno" prelaskom na neto nulu, navodi se u saopštenju Komisije.

U predlogu zakona o neto nultoj industriji navodi se da će komisija obezbediti početna sredstva za podršku osnivanju „akademija za neto-nula industriju“.

Kako plan ima za cilj da osigura „fer trgovinu“ za „zelena“ preduzeća?

Četvrti stub industrijskog plana Zelenog dogovora je da osigura da se svaka „zelena trgovina“ odvija „na principima poštene konkurencije i otvorene trgovine“.

To dolazi nakon što je EU optužila SAD da krše pravila Svetske trgovinske organizacije s IRA zakonom. (Kina je nedavno optužila EU da krši standarde Svetske trgovinske organizacije sa svojim mehanizmom za prilagođavanje granica ugljenika.)

U tom cilju, Komisija će nastaviti da "razvija mrežu sporazuma o slobodnoj trgovini EU" kako bi podržala svoj cilj neto-nula, kaže se.

Raniji nacrt Zakona o neto nultoj industriji koji je procureo je naveo neke stručnjake da su zabrinuti da se sama EU možda ponaša protekcionistički sa nekim od svojih predloženih uslova.

Kako je EurActiv naveo u svom izveštaju, u dom dokumentu je navedeno da bi, za javne nabavke, vlasti EU trebale uzeti u obzir „doprinos tendera sigurnosti snabdevanja“.

Dalje se dodaje da sigurnost snabdevanja zavisi od "proporcije proizvoda poreklom iz trećih zemalja".

Ovo bi se moglo protumačiti kao da će vlasti morati da razmotre da li se niskougljenična tehnologija koju kupuju proizvodi u EU ili ne.

Takva odredba bi mogla dovesti predlog u sukob sa Sporazumom o državnim nabavkama Svetske trgovinske organizacije, piše EurActiv.

Međutim, konačna verzija predloga je revidirala jezik oko javnih nabavki. Umesto toga kaže se da bi vlasti EU trebale uzeti u obzir „udeo proizvoda koji potiču iz jednog izvora snabdevanja“, a ne iz „trećih zemalja“.